

Dataskyddsbudens rapport 2023

Linköpings kommuns nämnder

Datum: 2024-01-11
Mottagare: Kommundirektören
Handläggare: Dataskyddsombuden
Organisation: Linköpings kommun

Innehåll

1. Inledning	4
1.1. Dataskyddsbudens roll	4
1.2. Dataskyddssamordnare och nätverk	5
2. Hur har kommunen arbetat med registerförteckningen under året?	6
Förslag till åtgärd	6
3. Har kommunen informationstexter till sina registrerade?	7
Förslag till åtgärd	7
4. Kan kommunen handlägga en begäran om de registrerades rättigheter?	8
Förslag till åtgärd	8
5. Hur har kommunen hanterat incidentrapportering?	9
Förslag till åtgärd	9
6. Dataskyddsbudets internutbildningar hos kommunen	10
Förslag till åtgärd	10
7. Dataskyddsbudets granskningar hos kommunen	11
8. Sammanfattning	12

1. Inledning

Denna rapport är framtagen av Linköpings kommuns (Kommunens) dataskyddsbud. Varje nämnd inom kommunen är självständigt personuppgiftsansvarig för de personuppgiftsbehandlingar som utförs inom dess ansvarsområde. Nämnderna inom kommunen arbetar i stor utsträckning med dataskyddsarbetet utifrån ett kommungemensamt arbetssätt. Dataskyddsbuden har därför valt att ta fram en gemensam rapport och i rapporten kommer nämnderna med tillhörande förvaltningar gemensamt benämnas *kommunen*.

I dataskyddsförordningen¹ framgår att dataskyddsbudet ska rapportera direkt till den personuppgiftsansvariges högsta ledning. Sådan direktrapportering kan, enligt *Riktlinjerna om dataskyddsbud*², till exempel ske i form av en årsrapport och säkerställer att högsta ledningen är medveten om dataskyddsbudets råd och rekommendationer och det pågående dataskyddsarbetet.

Arbetet med denna årsrapport påbörjades under sommaren 2023, vilket påverkar rapportens innehåll och omfattning. Denna initiala årsrapport är mindre omfattande till sitt innehåll och vissa avsnitt är framåtsyftande inför kommande årsrapporter.

Syftet med denna årsrapport är dels att informera ledningen, dels att skapa ett planeringsunderlag inför kommande års dataskyddsarbete.

1.1. Dataskyddsbudens roll

Rollen som dataskyddsbud är lagstadgad och arbetet bedrivs främst utifrån de uppgifter som framgår av dataskyddsförordningen. Den övergripande och viktigaste uppgiften för dataskyddsbudet är att övervaka att organisationen efterlever dataskyddsförordningen och kompletterande dataskyddslagstiftning. Dataskyddsbudet ska rapportera till ledningen och utgör kontaktpunkt för tillsynsmyndigheten och de registrerade. Dataskyddsbudet ska vidare informera och ge råd om dataskyddsförordningen samt utföra utbildnings- och informationsinsatser inom dataskyddsområdet.

På grund av sin granskande och rådgivande roll ska dataskyddsbudet inte vara operativ i dataskyddsarbetet. Dataskyddsbudet har inte något eget ansvar för efterlevandet av dataskyddsförordningen utan ansvarar för att rapportera eventuella brister till ledningen.

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

² Artikel 29-arbetsgruppens Riktlinjer om dataskyddsbud, 16/SV, WP 243 rev.01

1.2. Dataskyddssamordnare och nätverk

Under 2023 har regelbundna avstämningsmöten etablerats med respektive dataskyddssamordnare. Syftet med mötena är att skapa ett tätare samarbete och utbyta information om det arbete som pågår på förvaltningarna samt att ge dataskyddsombuden möjlighet att förvaltningsspecifikt informera om aktuella delar inom dataskyddsområdet.

Avstämningsmötena har bidragit till utvecklingen av kommunens dataskyddsarbete under året och dessa möten är en viktig förutsättning för ett effektivt och riskbaserat dataskyddsarbete. Mötena är dataskyddsombudens främsta informationskälla till hur dataskyddsarbetet fungerar på förvaltningarna. Genom mötena har flera utbildningsbehov identifierats och dataskyddsombuden har därefter planerat och genomfört utbildningsinsatser, främst under hösten 2023. Flera utbildningsinsatser är därutöver planerade under våren 2024. Dataskyddsombuden anser att mötena uppfyller sitt syfte och upplever att de även är uppskattade av dataskyddssamordnarna.

Dataskyddssamordnarna har ett nätverk för att utbyta erfarenheter och diskutera kommungemensamma aktuella frågor där även dataskyddsombuden oftast medverkar. På nätverket kan dataskyddsombuden ge information som alla dataskyddssamordnare har behov av. Nätverket är ett av flera exempel på dataskyddsombudens kanaler för att utveckla det kommunövergripande dataskyddsarbetet. Nätverket har under 2023 träffats varje månad med undantag för sommaruppehåll, med varierande antal deltagare. Dataskyddsombuden ser gärna att deltagarantalet generellt ökar under 2024, så att nätverket kan fungera på det sätt som är tänkt.

Vid ett flertal tillfällen under året har dataskyddsombuden, från flera olika förvaltningar, fått indikationer på att det saknas tid för dataskyddsarbetet och att det tidvis är svårt att få de resurser som krävs. Jämfört med tidigare år finns dock ett större fokus och vilja att arbeta med dataskyddsfrågor trots de begränsningar som finns. Dataskyddsombuden vill därför påminna om möjligheten att tillsätta fler än en dataskyddssamordnare på respektive förvaltning.

Trots det goda arbete som dataskyddssamordnarna bidrar med befarar dataskyddombuden att den generella kunskapsnivån avseende dataskydd på förvaltningarna är för låg. Detta baseras på de frågor som dataskyddsorganisationen får, avsaknaden av frågor samt det fåtal personuppgiftsincidenter som uppmärksammats under året. Dataskyddsombuden ser därför ett stort behov av att stärka dataskyddsarbetet på förvaltningarna. I denna årsrapport presenterar dataskyddsombuden åtgärder för att adressera uppmärksammade brister men för att åtgärderna ska få önskvärd effekt behöver tid och resurser avsättas på förvaltningarna.

2. Hur har kommunen arbetat med registerförteckningen under året?

Kommunen är enligt dataskyddsförordningen skyldig att ha en registerförteckning, vilket är ett register över de personuppgiftsbehandlingar som utförs. Registerförteckningen ska uppdateras löpande så att den vid var tid speglar de behandlingar som är aktuella. På begäran ska registerförteckningen göras tillgänglig för tillsynsmyndigheten.

Kommunens nämnder har samlat sina registerförteckningar i ett gemensamt system och de hanteras på samma kommungemensamma sätt, därför kommer registerförteckningarna i det följande benämnas *registerförteckningen*.

Dataskyddsombuden har under våren 2023 utvecklat registerförteckningens mall genom förenklingar och förtydliganden. Under sommaren har dataskyddsombuden initierat ett arbete och lagt upp en plan för dataskyddsamordnarna att revidera registerförteckningen genom att ta bort inaktuella registreringar och uppdatera övriga. Detta arbete har påbörjats av dataskyddssamordnarna men ännu inte slutförts.

Förslag till åtgärd

Kommunen rekommenderas fortsätta arbetet med registerförteckningen så att registerförteckningen blir komplett och aktuell. Därefter rekommenderar dataskyddsombuden att arbetet med registerförteckningen fortgår kontinuerligt så att den vid var tid är uppdaterad.

3. Har kommunen informationstexter till sina registrerade?

De registrerade har rätt att få information när deras personuppgifter behandlas. Kommunen ska tillse att information om personuppgiftsbehandlingen lämnas såväl när uppgifterna samlas in som när den registrerade annars begär det. Detta innebär att information normalt behöver lämnas såväl på den externa och den interna hemsidan som på blanketter och/eller vid e-tjänster. Informationen ska tillhandahållas den registrerade kostnadsfritt i en lättillgänglig, skriftlig form, med ett tydligt och enkelt språk. I dataskyddsförordningen anges utförligt vilken information som ska lämnas. Bland annat ska information om kontaktuppgifter till den personuppgiftsansvarige, den rättsliga grunden för och ändamålet med personuppgiftsbehandlingen lämnas.

En kommunövergripande informationstext kring kommunens personuppgiftsbehandling finns tillgänglig på kommunens externa hemsida från hemsidans sidfot. Förvaltningsspecifik information finns därifrån länkad till alla förvaltningar förutom en som i november meddelat att en informationstext är under framtagande.

Information till anställda finns att ta del av på intranätet, denna information lämnas även i samband med anställningen.

Förslag till åtgärd

Samtliga förvaltningar rekommenderas att gå igenom och vid behov revidera förvaltningsspecifika texter som följer den gemensamma strukturen. Texterna bör ses över regelbundet samt vid förändringar för att säkerställa att de är aktuella och korrekta.

4. Kan kommunen handlägga en begäran om de registrerades rättigheter?

De registrerade har ett antal rättigheter enligt dataskyddsförordningen. Det finns inga formkrav för hur begäran om att utöva rättigheterna ska se ut. När en begäran inkommer ska den hanteras utan onödigt dröjsmål, senast inom en månad. Tidsfristen kan dock under vissa omständigheter förlängas. Kommunen ska alltid hantera begäran om rättigheter som inkommer, detta innebär dock inte att begäran alltid kan tillmötesgå.

De registrerade har rätt att begära att:

- få tillgång till sina personuppgifter (registerutdrag)
- personuppgifter raderas
- personuppgifter rättas
- begränsa en personuppgiftsbehandling,
- invända mot en behandlingen,
- utöva rättigheter vid automatiserade beslut och
- få dataportabilitet.

De olika rättigheterna utövas i olika stor omfattning av kommunens registrerade, delvis på grund av verksamheternas beskaffenhet. Inom kommunen är begäran om registerutdrag mest förekommande medan dataportabilitet nästan aldrig blir tillämplig.

Dataskyddsombuden har under året genomfört ett flertal utbildningar kring hanteringen av registerutdrag. Det är tydligt för dataskyddsombuden att utbildningsinsatserna genererat en utveckling av både rutiner och övrigt material samt höjt kunskapsnivån på förvaltningarna. Dock upplever dataskyddsombuden att det kontinuerligt kommer frågor kring registerutdrag och att det finns ett behov av förvaltningsspecifika rutiner och fortsatt utbildning inom området.

Förslag till åtgärd

Dataskyddsombuden rekommenderar att förvaltningarna tar fram förvaltningsspecifika rutiner kring handläggning av begäran om rättigheterna och ser över befintliga sådana. Dataskyddsombuden rekommenderar att förvaltningarna prioriterar rutiner utifrån vanligast förekommande begärda rättighet. Dataskyddsombuden kommer framöver föreslå utbildningar då behov uppmärksammas och välkomnar utbildningsförfrågningar.

Dataskyddsombuden planerar att framöver följa upp att kommunen handlägger de registrerades rättigheter samt att detta sker inom rätt tid (1 månad). Förvaltningarna bör därför på förfrågan kunna besvara vilka typer av begäranden som inkommit samt datum för förfrågan och när dessa har besvarats.

5. Hur har kommunen hanterat incidentrapportering?

För att kunna leva upp till skyldigheterna enligt dataskyddsförordningen avseende incidenthantering är det viktigt att kommunen har rutiner på plats för att kunna upptäcka, rapportera, utreda och vid behov anmäla personuppgiftsincidenter.

En personuppgiftsincident är en säkerhetsincident som leder till oavsiktlig eller olaglig förstöring, förlust eller ändring eller till obehörigt röjande av eller obehörig åtkomst till de personuppgifter som överförts, lagrats eller på annat sätt behandlats. En personuppgiftsincident kan få allvarliga konsekvenser för de registrerade. Likaså kan tilltron till den organisation som behandlar personuppgifter påverkas negativt om incidenten inte hanteras på ett lämpligt sätt.

Den personuppgiftsansvarige måste dokumentera samtliga personuppgiftsincidenter samt anmäla allvarligare sådana till tillsynsmyndigheten. Sådan anmälan ska ske inom 72 timmar från det att personuppgiftsincidenten har upptäckts. Under vissa omständigheter ska även de registrerade informeras om incidenten.

Under 2023 har drygt trettio personuppgiftsincidenter rapporterats internt. Av dessa anmäldes 12 incidenter till tillsynsmyndigheten. Ett antal av kommunens verksamheter har inte rapporterat någon incident alternativt ett fåtal under flera år. Med beaktande av verksamheternas art borde antalet internt rapporterade incidenter vara högre, därmed indikerar det låga antal personuppgiftsincidenter som når dataskyddsombuden att det finns ett mörkertal. De flesta av de rapporterade incidenterna rör felskickade e-post och brev, som endast berör ett fåtal registrerade, där den mänskliga faktorn är orsaken.

Dataskyddsombuden upplever att kunskapsnivån gällande personuppgiftsincidenter varierar mellan och inom förvaltningarna och att många incidenter inte hanteras så skyndsamt som vore önskvärt, med beaktande av dataskyddsförordningens tidsfrister. Detta kan även leda till att personuppgiftsincidenter inte upptäcks och/eller rapporteras i den utsträckning som krävs. Dataskyddsombuden ser därför att det finns ett stort behov av både utbildning och förvaltningsspecifika rutiner för hantering av misstänkta personuppgiftsincidenter.

Förslag till åtgärd

Dataskyddsombuden rekommenderar att förvaltningarna tar fram förvaltningsspecifika rutiner kring hantering av personuppgiftsincidenter och ser över eventuella befintliga sådana.

Förvaltningarna rekommenderas kontrollera eventuella utbildningsbehov kring personuppgiftsincidenter och efterfråga utbildning där utbildningsbehov finns.

Dataskyddsombuden kommer att föreslå utbildningar då de uppmärksammar sådana behov men det är upp till förvaltningen att erbjuda utbildningstillfällen.

6. Dataskyddsombudets internutbildningar hos kommunen

För att nå en god dataskyddskultur och ett tillfredsställande dataskyddsarbete behöver kunskap om dataskydd spridas inom kommunen. Denna kunskapsnivå behöver underhållas över tid genom att kontinuerligt utbilda medarbetare inom området.

På utvecklingsportalen finns en e-utbildning om dataskydd (GDPR - en grundkurs) som är obligatorisk för alla chefer och som finns tillgänglig för alla anställda inom kommunen. Utbildningen har funnits sedan 2021 och 391 personer genomförde utbildningen under 2023. 439 personer tilldelades utbildningen under 2023 varav 140 av dessa slutförde utbildningen under samma år. 299 personer har således inte slutfört utbildningen som tilldelades dem under året.

Under 2023 har dataskyddsombuden genomfört ett fåtal utbildningar. Dessa har främst varit för olika registratorsnätverk. Dataskyddsombuden har upprepat efterfrågat utbildningsbehov och i de fall ett sådant uppmärksammats av förvaltningarna har en sådan utbildning tagits fram och genomförts. I några fall har dataskyddsombuden förberett efterfrågade utbildningsinsatser som sedan inte blivit av på grund av uppskjutna eller uteblivna bokningar.

Dataskyddsombuden tillsammans med en kommunjurist genomför en gång per termin en utbildning kring registerutdrag. Denna utbildning pausades under pandemin och har nyligen återupptagits. Uppehållet har tydliggjort behovet av att återkommande genomföra denna utbildning inom kommunen. Dataskyddsombuden planerar därför att fortsätta erbjuda denna utbildning och dessutom införa, med start 2024, en återkommande utbildning om genomförandet av en konsekvensbedömning avseende dataskydd.

Dataskyddsombuden vill dessutom lyfta att mindre utbildningsinsatser kring dataskydd sker kontinuerligt, till exempel vid möten om konsekvensbedömning avseende dataskydd eller personuppgiftsbiträdesavtal.

Förslag till åtgärd

Förvaltningarna rekommenderas inventera och uppmärksamma utbildningsbehov kontinuerligt. Dataskyddsombuden välkomnar alla utbildningsförfrågningar.

Dataskyddsombuden rekommenderar att relevanta personer från förvaltningarna deltar på de återkommande och föreslagna utbildningar som dataskyddsombuden erbjuder samt att det säkerställs att obligatoriska utbildningar genomförs.

7. Dataskyddsombudets granskningar hos kommunen

Den övergripande och viktigaste uppgiften för dataskyddsombudet är att övervaka att organisationen följer dataskyddsförordningen, ett verktyg för detta är granskningar. Genom granskningarna får förvaltningarna ett strukturerat underlag för att utveckla och förbättra dataskyddsarbetet.

Dataskyddsombudens bedömning är att kommunens dataskyddsarbete tidigare har haft större nytta av dataskyddsombudens rådgivning och informella granskningar snarare än av större formella granskningar. Dataskyddsombuden har därför prioriterat detta för att höja kunskapsnivån i kommunen och på så sätt uppnå ökat dataskydd. I och med att kommunens dataskyddsarbete har förändrats och mognat sedan dataskyddsförordningens ikraftträdande kommer dataskyddsombuden framöver fokusera mer på att genomföra formella granskningar årligen med överlämnande av tillhörande granskningsrapport.

Under 2020 genomfördes en granskning³ av kommunstyrelsens registerförteckning avseende HR-området. Som en del av granskningen ska en uppföljning göras. Uppföljningen har ännu inte slutförts. Dataskyddsombuden planerar att slutföra uppföljningen under våren 2024.

Dataskyddsombudens arbete består till stor del av informella granskningar, däribland granskar dataskyddsombuden frekvent de konsekvensbedömningar som förvaltningarna överlämnar. Granskningarna av konsekvensbedömningarna har tidigare inte varit av formell karaktär utan dataskyddsombuden har i utbildande syfte gett synpunkter och rekommendationer under framtagandet.

Dataskyddsombuden påbörjade en löpande granskning av kommunens registerförteckning under våren och uppmärksammade stora brister både avseende befintliga registreringar och avsaknad av registreringar. Dataskyddsombuden pausade därför den löpande granskningen och initierade en revidering av registerförteckningen. Detta arbete är påbörjat men har inte följt den initiala tidsplanen och förväntas därför fortsätta under 2024. Den löpande granskningen kommer att återupptas efter avslutad revidering.

³ Granskningsrapport – Granskning av Kommunstyrelsen i Linköpings kommuns registerförteckning inom HR-området utifrån artikel 30 i dataskyddsförordningen

8. Sammanfattning

Dataskyddsbuden bedömer att det finns stor förbättringspotential i kommunens dataskyddsarbete. Dataskyddsbuden ser att det sker en positiv utveckling och rekommenderar respektive förvaltning att i samråd med sitt dataskyddsbud prioritera bland de förbättringsmöjligheter som lyfts i denna rapport. Dataskyddsbuden rekommenderar starkt alla förvaltningar inom kommunen att prioritera revideringen av registerförteckningen då en komplett och aktuell förteckning är en grundläggande förutsättning för allt dataskyddsarbete. Därutöver bör förvaltningarna inventera och höja kunskapsnivån inom dataskydd.

Denna första årsrapport är mindre omfattande till sitt innehåll och vissa avsnitt är framåtsyftande inför kommande årsrapporter. Dataskyddsbuden önskar att varje förvaltning möjliggör framtagande av mer statistik för dataskyddsarbetet så att nyckeltal, exempelvis för antalet upptäckta och hanterade personuppgiftsincidenter, hanterade begäran av rättigheter eller antalet tecknade personuppgiftsbiträdesavtal, kan jämföras över tid. På så vis kan bättre slutsatser om dataskyddsarbetet inom kommunen dras och eventuella åtgärder planeras. I detta avsnitt planerar dataskyddsbuden att i kommande årsrapporter framöver tydliggöra dataskyddsarbetets framsteg i tabeller och diagram.